

مجلسی، دعاء الاعتقاد وی را احتمالاً با دعاء عدیله یکی دانسته (نک: ۲۷/۱۴؛ نیز نک: نوری، ۹۳/۱) و امین (۲۲/۳) نیز کتاب الاعتقاد یاد شده در زمرة مأخذ کفعمی در البلد الامین را همان دعاء الاعتقاد احمد بن علویه پنداشته است (نیز نک: آقابزرگ، ۲۲۴/۲).

اثر منظوم برجای مانده از وی «نونیه» اوست که درباره غدير خم سروده شده است. این قصیده به «الالفیه» و «المجبره» شهرت یافته (ابن شهر آشوب، معالم، ۲۳) و شمار ابیات آن، حدود ۸۳۰ بیت بوده است (همانجا؛ علامه حلی، همانجا؛ نیز نک: یاقوت، ۷۶/۴) که در جای جای کتاب مناقب ابن شهر آشوب افزون بر ۲۰۰ بیت این قصیده آمده است (۶۱/۲، ۱۴۱-۱۴۲، ج ۱؛ نیز نک: امینی، ۳۴۸/۳) و امین موارد پراکنده در مناقب ابن شهر آشوب را در اعیان الشیعه گرد هم آورده است (۲۶-۲۳/۳).

یاقوت ضمن شرح حال او، ابیات دیگری نیز از وی نقل کرده است: ۶ بیت برگزیده از قصیده‌ای در مدح احمد بن عبدالعزیز عجل، ۳ بیت در هجو نای زنی حمدان نام، ۲ بیت درباره غنا، ۴ بیت در موعظه، ۲ بیت در رنج پیری و ۳ بیت در هجو موفق عباسی (۷۷-۷۳/۴؛ نیز نک: نوری، ۱۲۲/۱۰-۱۲۳، که ۱۰ بیت دیگر از اشعار او را آورده است). این ندیم نیز از مجموعه‌ای از سروده‌های احمد بن علویه، در ۵۰ برگ که گویا دیوان او بوده، یاد کرده است (ص ۱۹۲؛ نیز نک: GAS, II/634). همچنین یاقوت (۷۳/۴) اثری با عنوان رسالة فی الشیبه والخضاب به وی نسبت داده است.

مأخذ: آقابزرگ، الذریعه؛ ابن بابویه، محمد، «شیخه الفقیه»، همدان ۴ قیة من لایحضره الفقیه، به کوشش حسن موسوی خراسانی، بیروت، ۱۴۰۱/ق ۱۹۸۱؛ ابن داود حلی، حسن، الرجال، به کوشش جلال‌الدین محدث ارموی، تهران، ۱۳۴۲؛ ابن شهر آشوب، محمد، معالم العلماء، به کوشش محمدصادق آل بحر العلوم، نجف، ۱۳۸۰/ق ۱۹۶۱؛ همو، مناقب آل ابی طالب، قم، المطبعة العلمیه؛ ابن قولویه، جعفر، کامل الزیارات، نجف، ۱۳۵۶/ق ۱؛ ابن ندیم، الفهرست؛ امین، محسن، اعیان الشیعه، بیروت، ۱۴۰۳/ق ۱؛ امینی، عبدالحسین، القدير، بیروت، ۱۴۰۳/ق ۱۹۸۲؛ تمالی، عبدالملک، تیمه الدهر، بیروت، دارالکتب العلمیه؛ خوانساری، محمد، روضات الجنات، قم، ۱۳۹۰/ق ۱؛ سمعانی، عبدالکریم، الانساب، بیروت، ۱۴۰۸/ق ۱۹۸۸؛ سیوطی، بقیة الوعاة، به کوشش محمد ابوالفضل ابراهیم، قاهره، ۱۳۸۴/ق ۱۹۶۴؛ صفدی، خلیل، الوافی بالوفیات، به کوشش احسان عباس، بیروت، ۱۴۰۲/ق ۱۹۸۲؛ طوسی، محمد، تهذیب الاحکام، به کوشش حسن موسوی خراسانی، بیروت، ۱۴۰۱/ق ۱۹۸۱؛ همو، رجال، نجف، ۱۳۸۰/ق ۱۹۶۱؛ همو، الفهرست، مشهد، ۱۳۵۱؛ علامه حلی، حسن، ایضاح الاشتیاء، به کوشش محمد حسن، قم، ۱۴۱۱/ق ۱؛ کلینی، محمد، الکافی، به کوشش علی اکبر غفاری، تهران، ۱۳۶۷؛ مامقانی، عبدالله، تنقیح المقال، نجف، ۱۳۵۲/ق ۱؛ مجلسی، محمدتقی، روضة المتقین، قم، ۱۳۹۹/ق ۱؛ مفید، محمد، الامالی، به کوشش استاد ولی و غفاری، قم، ۱۴۰۳/ق ۱؛ نجاشی، احمد، رجال، به کوشش موسی شیرازی، قم، ۱۴۰۷/ق ۱؛ نوری، حسین، مستدرک الوسائل، قم، ۱۳۸۲/ق ۱؛ نوری، احمد، نهایة الارباب، قاهره، المؤسسة المصریة العامه؛ یاقوت، ادب؛ نیز: GAS. ایران‌ناز کاشیان

أَحْمَدُ بْنُ عَلَوِيَّةَ، ابوجعفر اصفهانی کُرانی (۲۱۲-۳۱۰/ق ۸۲۷-۹۲۲م)، کاتب، شاعر و محدث شیعی.

علامه حلی بر ضبط نام «عَلَوِيَّة» تصریح کرده است (ص ۱۰۴). نسبت کُرانی که در پاره‌ای از مأخذ به وی داده شده است (صفدی، ۲۵۳/۷؛ سیوطی، ۳۳۶/۱)، به کران، یکی از محلات قدیم اصفهان باز می‌گردد (نک: سمعانی، ۴۵/۵؛ خوانساری، ۲۱۱/۱)، اما این نسبت در نسخه حاضر از معجم‌الادباء (یاقوت، ۷۲/۴) که خود مأخذ اساسی برای منابع بعدی بوده، به صورت «کُرمانی» ضبط شده است. طوسی از معروف بودن او به «ابن اسود» سخن گفته (نک: رجال، ۴۴۷، الفهرست، ۱۸) و نجاشی (ص ۱۸) آن را به صورت «ابوالاسود» ضبط کرده است.

یاقوت (همانجا) به نقل از حمزة اصفهانی آورده است که احمد بن علویه در علم لغت چیره دست بوده، و با ابو علی حسن بن عبدالله لَعْدَه يَالْكُدَّة (د ۲۱۰/ق ۸۲۵م) نحوی و لغوی ساکن بغداد همنشین داشته است. دیدار وی با لَعْدَه، محل تردید است، زیرا از سال مرگ لَعْدَه چنین برمی‌آید که هرگز با یکدیگر نمی‌توانسته‌اند دیداری داشته باشند. وی نخست به مکتب‌داری و آموزش کودکان اشتغال داشت و پس از مدتی معلمی را رها کرد و در زمرة ندیمان دلف بن ابی دلف عجل (د ۲۶۵/ق ۸۷۸م) و احمد بن عبدالعزیز عجل (د ۲۸۰/ق ۲) دو تن از فرمانروایان مقتدر اصفهان درآمد و کاتب و شاعر آنان گردید و دانش و ادب خود را وقف خدمت آنان کرد (یاقوت، ۷۲-۷۳/۴)؛ چنانکه وقتی موفق عباسی، نماینده‌ای از بغداد سوی احمد بن عبدالعزیز عجلی گسیل داشت و آمرانه از او خواست تا بخشی از سپاه خویش را به سوی او روانه کند و در اختیار او گذارد، احمد بن علویه طی ابیاتی هجوآمیز به نامه و پیام او پاسخ داد (همو، ۷۷-۷۶/۴؛ برای ذکر او در عداد شاعران نامدار اصفهان، نک: تعاللی، ۲۹۵/۳).

شهرت وی در حدیث، به سبب روایت آثار ابراهیم بن محمد ثقفی (د ۲۸۳/ق ۲) است. هر چند روایات او در مواضعی از کتابهای معتبر شیعه، از جمله در کتب اربعه وارد شده (نک: دنباله مقاله)، و ابن داود حلی از رجالیان متأخر نام او را در شمار مدوحيان آورده است (ص ۳۴)، اما به صراحت از سوی رجال شناسان توثیق نشده است (نک: مامقانی، ۶۸/۱). کسانی چون محمد بن حسن بن ولید (طوسی، همانجا)، سعد بن عبدالله اشعری (مفید، ۱۵۴)، حسین بن محمد بن عامر (ابن قولویه، ۱۸۶؛ طوسی، رجال، ۴۴۸؛ قس: کلینی، ۴۲۸/۷)، عبدالله بن حسین مؤدب (طوسی، همان، ۴۸۴؛ قس: ابن بابویه، ۱۲۶)، ابوجعفر احمد بن یعقوب اصفهانی (طوسی، تهذیب، ۸۶/۳-۸۷) و محمد بن احمد بن محمد بن بشر بن بطلال (نجاشی، ۸۸) از او نقل حدیث کرده‌اند. احمد بن علویه دعاهایی به سبک ادعیه مأثور انشا می‌کرده که یاقوت بر ۸ مورد از آنها آگاهی یافته است (۷۳/۴). نجاشی (همانجا) از یک اثر او با عنوان الاعتقاد فی ادعیه یاد کرده، و طوسی (رجال، ۴۴۸) از دعاء الاعتقاد تصنیف وی سخن گفته است. محمد تقی

أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَحْشِيدَ، ابوالفوارس، نک: آل اخشید.

أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَبَّاسَ، نک: ابن نوح سیرافی.

أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ مِيكَالِي، نک: آل میکال.